

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
І.М. Савицька
«14» квітня 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
протокол № 9 від 3 травня 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
Стрілець В.В.

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Макаренко Л.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційні операції в міжнародних відносинах

спеціальність   291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

освітня програма   міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

факультет   гуманітарно-педагогічний

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Лановюк Л.П.

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Інформаційні операції в міжнародних відносинах

спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (шифр і назва)	
Освітня програма	міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2022/23	2022/23
Семестр	2	2
Лекційні заняття	15 год.	6
Практичні заняття	-	
Семінарські заняття	15 год.	6
Самостійна робота	90 год.	108
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	2 год. 4 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета дисципліни: оволодіння знаннями, формування вмінь і навичок з концептуально теоретичних та практичних основ проведення інформаційних операцій у галузі міжнародних відносин.

Завдання курсу: формування знань та вмінь у сфері стратегічних комунікацій, зокрема інформаційних операцій, а також у таких розділах сучасних комунікативних технологій як пропаганда та контрпропаганда, комунікативні стратегії з активним опонентом. Аналізу конкретних прикладів інформаційних операцій.

Компетентності навчальної дисципліни:

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті

- спеціальні компетентності (СК):

СК1 Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики

СК2 Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності

СК9 Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України

СК10 Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації

результати навчання (РН):

РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики

РН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

РН9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій

3. Програма навчальної дисципліни для повного терміну денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усьо го	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с. р.		л	п	ла б	ін д	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Базові основи інформаційних операцій												
Тема 1. Концептуальні засади інформаційних операцій	6	1				5	8	1				7
Тема 1. Теоретичні та прикладні аспекти спеціальних інформаційних операцій	6		1			5	7					7
Тема 2. Операції впливу як різновид сучасних інформаційних операцій	7	2				5	8	1				7
Тема 2. Класифікація спеціальних інформаційних операцій	7		2			5	8		1			7
Тема 3. Підрозділи інформаційних операцій у різних країнах світу	7	2				5	8	1				7
Тема 3. Інструменти інформаційних операцій. Типологія та характеристика	7		2			5	7		1			6
Тема 4. Інструментарій інформаційних операцій XXI століття	7	2				5	7					7
Тема 4. Типи спеціальних інформаційних операцій	7		2			5	7		1			6
Разом за змістовим модулем 1	54	7	7			40	60	3	3			54
Змістовий модуль 2. Моделі інформаційних операцій												
Тема 5. Інформаційні операції у доктринальній військовій практиці	7	2				5	7	1				6
Тема 5. Проблеми захисту від інформаційних операцій контрпропаганда	12		2			10	7		1			6
Тема 6. Інформаційні операції XXI століття case study	7	2				5	8	1				7
Тема 6. Кібернетичні інформаційні операції	7		2			5	8		1			7

Тема 7. Інформаційні операції в мирний час	7	2			5	7				7
Тема 7. Інформаційні операції при рішенні миротворчих проблем	7		2		5	8		1		7
Тема 8 Інформаційне протиборство в історичному контексті	12	2			10	8	1			7
Тема 8. Інформаційні операції та Україна	7		2		5	7				7
Разом за змістовим модулем 2	66	8	8		50	60	3	3		54
Усього годин	120	15	15		90	120	6	6		108

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні та прикладні аспекти спеціальних інформаційних операцій	5
2	Класифікація спеціальних інформаційних операцій	5
3	Інструменти інформаційних операцій. Типологія та характеристика	5
4	Типи спеціальних інформаційних операцій	5
5	Проблеми захисту від інформаційних операцій і контрпропаганда	2
6	Кібернетичні інформаційні операції	2
7	Інформаційні операції при рішенні миротворчих проблем	2
8	Інформаційні операції та Україна	
Разом		15

5. Самостійна робота під керівництвом НПП

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Концептуальні засади інформаційних операцій	5
2	Теоретичні та прикладні аспекти спеціальних інформаційних операцій	5
3	Операції впливу як різновид сучасних інформаційних операцій	5
4	Класифікація спеціальних інформаційних операцій	5
5	Підрозділи інформаційних операцій у різних країнах світу	10
6	Інструменти інформаційних операцій. Типологія та характеристика	5
7	Інструментарій інформаційних операцій XXI століття	5
8	Типи спеціальних інформаційних операцій	5
9	Інформаційні операції у доктринальній військовій практиці	5
10	Проблеми захисту від інформаційних операцій і контрпропаганда	5
11	Інформаційні операції XXI століття: case study	5
12	Кібернетичні інформаційні операції	5
13	Інформаційні операції в мирний час	5

14	Інформаційні операції при рішенні миротворчих проблем	5
15	Інформаційне протиборство в історичному контексті	5
16	Інформаційні операції та Україна	10
	Разом	90

6. Індивідуальні завдання

Тема № 1. Теоретичні та прикладні аспекти спеціальних інформаційних операцій

1. Теоретичні концепції інформаційних операцій.
2. Основні поняття інформаційної операції.
3. Інформаційні операції в контексті міжнародних відносин та міжнародної безпеки.
4. Структурний та змістовий вимір інформаційних операцій.
5. Технологічні, пропагандистські та психологічні рівні інформаційних операцій.

Тема № 2. Класифікація спеціальних інформаційних операцій.

1. Поняття про сучасні інформаційні операції.
2. Типологія сучасних інформаційних операцій.
3. Спеціальні психологічні операції: методика та методологія здійснення.
4. Аналіз впливу спеціальних інформаційних та психологічних операцій на міжнародні відносини.

Тема № 3. Інструменти інформаційних операцій. Типологія та характеристика.

1. Інструменти комунікативного впливу в інформаційних операціях.
2. Засоби масової інформації і комунікації як інструмент інформаційних операцій.

Тема № 4. Типи спеціальних інформаційних операцій.

1. Цілі спеціальних інформаційних операцій.
2. Етапи спеціальних інформаційних операцій.
3. Планування спеціальної інформаційної операції.
4. Вибір інформаційного приводу.
5. Розкрутка інформаційного приводу.
6. Вихід із спеціальної інформаційної операції.

Тема № 5. Ідейно-політичне домінування як чинник суспільно-політичних комунікацій.

1. Поняття механізмів ідейно-політичного домінування.
2. Етапи становлення ідейно-політичної гегемонії.
3. Класифікація інформаційних операцій в контексті ідейно-політичної гегемонії.

Тема № 6. Різновиди маніпулятивних інформаційних операцій.

1. Структура каналів впливу на суспільну свідомість.
2. Аудіо канал та його характеристики.
3. Специфіка візуального каналу.
4. Особливості тактильного та смакового каналів впливу.

5. Комбінований канал та наслідки його впливу на суспільну свідомість.

Тема № 7. Асиметричні дії в інформаційних операціях.

1. Асиметричні дії в інформаційних операціях.
2. Прикладні аспекти асиметричних дій в інформаційних операціях.

Тема № 8. Психологічні операції і методи їх ведення.

1. Поняття психологічної операції і спеціальних інформаційних операцій.
2. Пропагандистські технології і сценарії психологічних операцій.

Тема № 9. Кібернетичні операції.

1. Кібернетична операція як різновид інформаційної операції.
2. Зброя кібернетичної операції.

Тема №10. Сучасна інформаційна війна як Четверта світова війна.

1. Глобалізація сучасного інформаційного простору.
2. Концепція Четвертої світової війни.

Тема 12. Інформаційні операції в Україні

1. Інформаційно-психологічні операції проти України в інтересах інших держав - головна загроза національній безпеці України.
2. Національна безпека України в умовах ведення інформаційних операцій. Інформаційні кордони України.
3. Феномен ментальних (психологічних) операцій.
4. Російські пропагандивно-аналітичні структури.
5. Телебачення як породжувач ілюзії участі людей в громадському житті держави.

7. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Історія інформаційно-психологічного впливу на противника (до ХХ ст.).
2. Поняття «інформаційна операція», види та характеристика ІО.
3. «Медіа-», «кібер-» та «психотероризм» як інструменти спеціальних інформаційних операцій.
4. Кібернетичні операції.
5. Асиметричні дії в інформаційних операціях.
6. «Холодна війна» як психологічна операція.
7. Класифікація спеціальних інформаційних операцій.
8. Інформаційно-психологічний вплив на противника в локальних збройних конфліктах другої половини ХХ ст.
9. Сучасна інформаційна безпека України.
10. Інформаційно-психологічний вплив у світових війнах (порівняння).
11. Мережеві (мережево-центричні) інформаційні операції.
12. Використання ЗМІ в інформаційно-психологічних операціях.
13. Поняття «пропаганда» та «контрпропаганда».
14. Маніпулювання як основа інформаційної операції.
15. Інформатизація суспільства як чинник розвитку інформаційних операцій.
16. Поняття «інформаційна операція», історія виникнення, трактування.
17. Інформаційна операція, методи її ведення.
18. Інформаційна безпека.

19. Теорії інформаційних операцій: основні поняття, методи та форми ведення ІО.
20. Поняття «хакерство», хакерська війна.
21. Використання ЗМІ в сучасних інформаційно-психологічних операціях.
22. Поняття «ідеологічна диверсія», характеристика.
23. Інформаційне суспільство в Україні.
24. Поняття «інформаційна зброя» та «інформаційна інфраструктура».
25. Концепція мережево-центричної операції.
26. Сучасна міжнародна інформаційна безпека.
27. Використання пропаганди в психологічних операціях.
28. Хакерські та кібернетичні операції: порівняльна характеристика.
29. Перспективи розвитку інформаційних операцій.
30. Радянсько-американське протистояння як приклад інформаційної операції.
31. Асиметричні дії в сучасних інформаційних операціях (українських контекст).
32. Російський чинник в сучасних інформаційних операціях на території України.
33. Методи та методологія підготовки та проведення інформаційних операцій.
34. Планування інформаційних операцій
35. Глобалізація сучасного інформаційного простору.
36. Концепція інформаційного суспільства.
37. Internet як засіб ведення інформаційних операцій.
38. Інформаційна розвідка, її значення для ведення інформаційних операцій.
39. Дезінформація в інформаційних операціях.
40. Електронна боротьба як приклад інформаційної операції.
41. Підрозділи інформаційних операцій у різних країнах світу (на прикладі однієї з провідних країн світу).
42. Інформаційні операції США в Афганістані (2001 р.) та Іраку (2003 р.).
43. Інформаційна операція країн НАТО проти Лівії 2011 року.
44. Інформаційна операція США та їхніх союзників проти Сирії 2013 року.
45. Особливості російської стратегії ведення інформаційних операцій.
46. Інформаційні операції Росії проти України. Проблеми вироблення стратегії інформаційної протидії з боку України.

8. Методи навчання

У навчальному процесі використовувалися різноманітні форми та методи роботи: читання лекцій, проведення семінарських занять, письмовий контроль у формі тестування та розгорнутих відповідей, організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача, керівництво та контроль за виконанням творчих індивідуальних завдань, заохочення студентів до дискусій із проблемних питань, що виносяться на розгляд в плані практичних занять.

9. Форми контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться викладачами у ході аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є підсумковий контроль за змістовими модулями.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).
- Реферат, есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог).

Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни при рубіжному модульному контролі.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Модульний контроль (МК) проводиться відповідно до графіка навчального процесу. Оцінка модульного контролю виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу даного МК. Контрольні заходи модульного контролю проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми модульного контролю: письмові завдання, усні колоквиуми та ін. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити

індивідуальні завдання, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході модульного йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Підсумковий (семестровий) контроль. Позитивна оцінка поточної успішності (сумарного результату поточної і модульної оцінки за семестр) за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю.

З дисципліни передбачена така форма звітності, як іспит, що проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обов'язі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни згідно з «Положенням про екзамен та заліки в Національному університеті біоресурсів і природокористування України».

У НУБіП України використовується рейтингова форма контролю після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних занять (модуля) з певної дисципліни. Її результати враховуються під час виставлення підсумкової оцінки. Рейтингове оцінювання знань студентів не скасовує традиційну систему оцінювання, а існує поряд із нею. Воно робить систему оцінювання більш гнучкою, об'єктивною і сприяє систематичній та активній самостійній роботі студентів протягом усього періоду навчання, забезпечує здорову конкуренцію між студентами у навчанні, сприяє виявленню і розвитку творчих здібностей студентів.

Форма проведення семестрового контролю є комбінованою (частково усна - при проведенні співбесіди, частково письмова - при відповідях на теоретичні питання та тестуванні тощо), зміст і структура екзаменаційних білетів (контрольних завдань), критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри та зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.

Іспит є обов'язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю. Оцінка за екзамен «автоматично» не виставляється.

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який систематично працював протягом семестру, показав під час іспиту різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вмів вільно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїв основну та знайомий з додатковою літературою, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, виявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав стійкий характер знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення і поповнення у ході подальшого навчання.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання, справляється з виконання завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для їх подолання під керівництвом викладача.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R_{дис}** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R_{нр}** (до 70 балів): **R_{дис} = R_{нр} + R_{ат}**

11. Рекомендована література

Основна

1. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с.
2. Запорожець О.Ю. Інформаційні війни у міжнародних відносинах. Навчальний посібник. - К.: ІМВ, 2014. – 92 с.
3. Запорожець О.Ю. Кризовий комунікативний менеджмент у міжнародних відносинах: Монографія. - К.: ІМВ, 2006. - 102 с.
4. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. - Київ : Києво-Могилян. акад., 2015. - 496 с.
5. Макаренко ЄА., Рижков М.М., Ожеван М.А., Кучмій О.П., Фролова О.М. Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика. Підручник. – К. : Центр вільної преси, 2016. – 418 с.

6. Війни інформаційної епохи: міждисциплінарний дискурс: монографія / за ред. В.А. Кротюка. Харків: ФОП Федорко М. Ю., 2021.

Допоміжна

1. Арквілли, Дж. Мережі і мережні війни: майбутнє терору, злочинності та бойових дій / Дж. Арквілли. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 350 с.
2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 356 с.
3. Горбулін В.П., Додонов О.Г., Ланде Д.В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 164 с.
4. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – 109 с.
5. Історія інформаційно-психологічного протиборства : Підручник [Текст] / [Я. М. Жарков, Л. Ф. Компанцева, В. В. Остроухов та ін.]. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 212 с.
6. Курбан О. В. Теорія інформаційної війни: базові основи, методологія та понятійний апарат // Наук. журнал «Science Rise».– 2015.– № 11(1). – С. 95-100.
7. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі [Текст]: Навчальний посібник / О.В.Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с.
8. Ларина Е.С., Овчинский В.С. Кибервойны XXI века. – М.: Книжный мир, 2014. – 352 с.
9. Ларина Е.С., Овчинский В.С. Covid-19: предчувствие апокалипсиса. Хроника окаянной пандемии. – М.: Книжный мир, 2020. – 448 с.
10. Магда Є. Гібрида війна. Вжити і перемогти [Текст] / Є.Магда. – Київ: Віват, 2015. – 304 с.
11. Почепцов, Г. Виртуальные войны. Фейки [Текст] / Георгий Почепцов. Харьков : Фолио, 2019. 506 с
12. Сенченко М. І. Латентна світова інформаційна війна.– К.: ФОП Стебеляк, 2014. – 384 с.
13. Стругацький Василь. Маніпулятивні практики на тлі гібридної війни. Філософський аналіз. – Київ: ФОП Халіков Р.Х., 2018. – 166 с.
14. Харченко І.М., Сапогов С.О., Шамраєва В.А., Новікова Л.В. Основні засоби інформаційного протиборства та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2017. Випуск 6. С.77–81.

15. Шмідт, Э., Коен Д. Новий цифровий світ. Переклад з англ. — Львів: Літопис, 2015. — 368 с.
16. Бжезінський Збігнев. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади / Перекл. з англійської Г. Лелів. – Львів, «Літопис», 2012. – 168 с.
17. Верголяс О.О. Спеціальні інформаційні операції як інструмент геополітичних змін. Юридичний бюлетень : наук. журн. – Одеса, ОДУВС, 2019. Вип. 9 (9). С. 16-23.
18. Домарев В. В. Інформаційна зброя: принципи дії та основні види [Електронний ресурс] / В. В. Домарев // Секьюрیتی: [сайт]. - Режим доступу:
<http://www.security.ukrnet.net/modules/sections/index.php?op=viewarticle&artid=729>.
19. Зеленін В.В. По той бік правди: нейролінгвістичне програмування як зброя інформаційно-пропагандистської війни / В.В. Зеленін. – Вінниця: Віндрук, 2015. – 384 с.
20. Золотухін Д. Ю. Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014 – 2018. – К.: «Мега-прес груп», 2018. – 384 с.
21. Исторические аспекты гибридной войны (в американском измерении) [Електронний ресурс] // Борисфен Интел [сайт]. - Режим доступа: <http://bintel.com.ua/ru/article/10-AmericanHybridWar/>
22. Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни в соціальних онлайн-мережах // Наук. збірник «Інформаційне суспільство». – 2016. – Вип. 23. – С. 85-90.
23. Мітін В. І. Інформаційний тероризм на сучасній міжнародній арені / В. І. Мітін // Интернаука : міжнародний науковий журнал. – 2017. – № 2 (24). – С. 65-68.
24. Armistead L. Information operations matters. Best practices. – Washington, 2010.
25. Dando M. Neuroscience and the future of chemical-biological weapons. - New York etc., 2015.
26. Ideas as weapons. Influence and perception in modern warfare. Ed. by GJ David Jr., TR McKeldin III. – Washington, 2009.
27. Influence warfare. How terrorists and governments fight to shape perceptions in a war of ideas. Ed. by JJF Forest. – Westport–London, 2009.
28. Information operations. Warfare and the hard reality of soft power. Ed. By L. Armistead. – Washington, 2004.
29. Information warfare. Separating hype from reality. Ed. by L. Armistead. – Washington, 2007.
30. Thaler R.H. Misbehaving. The making of behavioral economics. - New York, 2015.
31. Thomas TL Dragonbytes. Chinese information-war theory and practice. – Fort Leavenworth, 2004.
32. «The New Digital Age: Reshaping the Future of People, Nations and Business» by Eric Schmidt, Jared Cohen. New York, 2014.

33. The Inevitable: Understanding the 12 Technological Forces that Will Shape Our Future. Front Cover. Kevin Kelly. – Viking, 2016.
34. Milton Bearden. Secrets and Lies: Information Warfare During The Cold War and Today // The National Interest. August 31, 2020.
35. Chris Zambelis Information Wars: Assessing the Social Media Battlefield in Syria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isn.ethz.ch/DigitalLibrary/Articles/Detail/?id=150989>

13. Інформаційні ресурси

1. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «БОРИСФЕН ІНТЕЛ» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/page/about/>
2. Міжнародні відносини і світова політика [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://iir-mp.narod.ru/irip.htm>
3. Портал зовнішньої політики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://fpp.com.ua/analytics/>
4. Близький схід та Африка. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobotnictvo/blizkij-shid-ta-afrika>
5. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhнародni-vidnosini/suchasni-tendencii-regionalizmu-v-skhidniy-azii-mozhливosti>
6. Рада зовнішньої політики «Українська призма» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://prismua.org/regions/asia-and-pacific/>
7. Глобал-аналітик [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.global-analityk.com/category/%d0%bc%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%d1%80%d0%be%d0%b4%d0%bd%d0%b5-%d0%b6%d0%b8%d1%82%d1%82%d1%8f/>
8. Африка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://lb.ua/tag/87_afrika
9. Латинська Америка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://lb.ua/tag/5551_latinska_amerika
10. The Center for Strategic and International Studies, CSIS (Центр стратегічних та міжнародних досліджень) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.csis.org/>
11. Майдан закордонних справ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.mfa.ua.org/uk>